

BOEKBESPREKING

“Balans”

Het ging om meer dan geld alleen

“Memoires”

Auteur: Onno Ruding

Door Gerrit Terpstra

Het jongste boek van Ruding is een vervolg op zijn twee eerdere boeken onder de titel: "*Het gaat om meer dan geld alleen*". Deel I "stamt uit 2003 en deel II uit 2016. Deze delen geven een overzicht van de vele artikelen en toespraken van Ruding tussen 1992 en 2015. In dit (derde) deel 'Memoires' geeft Ruding een uitgebreid overzicht van zijn leven.

Degelijkheid en humor

Toen ik in 1986 lid werd van de CDA fractie in de Tweede Kamer was Ruding al vier jaar Minister van Financiën in het Kabinet Lubbers I. Deze functie vervulde hij ook in het Kabinet Lubbers II in de jaren 1986-1989.

De eerste indruk van de Minister was dat hij er als katholiek wel erg gereformeerd uitzag. In zijn boek beschrijft hij een zeer geslaagde spreekbeurt in het Noorden van Groningen, waarbij de leden in de zaal bijna niet konden geloven dat zij naar een katholiek hadden geluisterd. Bij het vertrek van Ruding uit de politiek heb ik hem bij de eerste Algemene Financiële Beschouwingen met Minister van Financiën Kok op 28 november 1989 geprezen om zijn bijdrage aan het verbeteren van de boekhouding van de Staat, de betere beheersing van de overheidsfinanciën, de vereenvoudiging van de belastingen en zijn grote gevoel voor humor.

In zijn tijd was Frank de Grave financieel woordvoerder van de VVD. Tijdens een verkiezingsbijeenkomst ergens in Twente vergeleek Ruding zijn standpunten met die van de andere partijen. Over de degelijkheid van de VVD zei de Minister toen, tot groot enthousiasme van de zaal: 'Over de VVD kan ik kort zijn. Daar is de degelijkheid volledig ten Grave gedragen'. Deze combinatie van degelijkheid en humor kenmerkt ook zijn meest recente boek.

Tot 1982

In het boek geeft Ruding een zeer boeiend overzicht van zijn leven. Het eerste deel gaat over zijn leven tot 1982.

Hij is geboren in Breda in 1939. Zijn grootvader komt uit Hoogezand en studeerde medicijnen in Groningen. In zekere zin naar het katholieke Brabant gevlucht, omdat de Groningers zich niet wilden laten behandelen door een katholieke huisarts. Zijn vader was chirurg.

Ruding is de kleinzoon van een economische migrant zou men nu zeggen. Hij beschrijft zijn gelukkige jeugd en zijn liefde voor de sport, hockey en tennis. Volgens hem is er met zijn vertrek uit beide sporten geen toptalent verloren gegaan.

Later gaat hij studeren in Rotterdam aan de Economisch Hogeschool, nu de Erasmus Universiteit. In Rotterdam ontmoet hij onder meer Ruud Lubbers, Neelie Kroes en Jan Pronk. De laatste persoon was volgens Ruding zo ernstig dat hij alleen maar Voorzitter kon zijn van de Gereformeerde Studentenvereniging. En dat was hij ook.

Geen Rotterdamse Maffia

Ruding ontkent in het boek dat er een soort Rotterdamse maffia is ontstaan, die in 1982 de macht heeft overgenomen in ons land. In Rotterdam werkte hij als Voorzitter van het Corps voornamelijk samen met Neelie Kroes, die voorzitter was van de vrouwelijke studenten vereniging in Rotterdam. Vermakelijk en geheel nieuw voor mij was de glansrol, die Ruding in de jaren 60 heeft gespeeld in Rotterdam als Sinterklaas met Frans Weisglas als zwarte piet.

Hoogstwaarschijnlijk hadden de jonge honden in de VVD, de Grave en Linschoten dit beeld voor ogen, toen zij in 1989 Voorhoeve aanzetten het Kabinet Lubbers II ten val te brengen.

Ruding vervult zijn militaire dienstplicht bij het Ministerie van Defensie in de jaren 1964 en 65.

Daar leert hij de bureaucratie kennen. En het nut van twee petten. Eén voor zijn bezoek aan de bibliotheek om te studeren en één voor op zijn kamer, waardoor zijn meerderen dachten dat hij ergens anders in de kazerne aan het werk was.

Eerste baan: Ministerie van Financiën

Zijn eerste baan is op het Ministerie van Financiën. Hij meldt zich om 8.45 uur bij het Paleisje, waar hij nors wordt ontvangen door de portier, die hem er op wijst dat de Heren pas om 10 uur verschijnen. Hij wordt daar later hoofd van de afdeling Internationale Monetaire Zaken. Hij schrijft met waardering over zijn collega's. Ook de ambtelijke sfeer wordt met humor beschreven. Hoe hoger in rang, hoe dichter bij de kachel.

Bij de start van Wopke Hoekstra als minister schrijft iemand dat het niet hebben van politieke ervaring geen enkel probleem hoeft te zijn omdat Ruding en de Jager die ervaring ook niet hadden. In het boek bestrijdt Ruding deze stelling met een verwijzing naar zijn bezigheden bij Defensie en Financiën. Hij had dus wel Haagse ervaring.

Naar één geïntegreerde Europese kapitaalmarkt?

In deze tijd werkt hij ook aan zijn proefschrift: Naar één geïntegreerde Europese kapitaalmarkt? Hij promoveert cum laude in 1969. En bleef altijd geïnteresseerd in Europa.

Van 1971 tot 1977 werkt Ruding bij de ABNAMRO. In 1981 wordt hij daar lid van de RvB.

Tussen 1977 en 1980 werkt hij bij het IMF.

In 1976 wordt hij door Jelle Zijlstra van de Nederlandsche Bank benaderd om bewindvoerder te worden bij het IMF.

Eén van de beste periodes van zijn leven

Deze vier jaar in Washington bij het IMF beschrijft Ruding als één van de beste perioden in zijn leven. Hij was niet alleen Bewindvoerder namens Nederland maar ook namens Roemenië, Joegoslavië, Israël en Cyprus. Zeer verschillende landen. In zijn boek worden werkbezoeken aan deze landen beschreven. Maarschalk Tito gebruikte deze bezoeken onder meer om kritisch te zijn over kapitalistische economen. Ceausescu was alleen maar geïnteresseerd in de goudprijs, omdat Roemenië veel goud produceerde. Ceausescu zat altijd keurig in het pak. Volgens de gids elke dag een nieuw pak. Op de vraag van Ruding wat er met al die pakken gebeurde was het antwoord vernietigen. Niemand was het waard een pak van de grote leider te dragen.

In 1982 wordt Ruding door Lubbers gevraagd Minister van Financiën te worden.

Periode 1982-1989

Deel II van het boek gaat over de periode 1982 tot 1989. Bijna 320 pagina's van de in totaal 641 pagina's tekst. In 1980 was Ruding door fractievoorzitter Lubbers benaderd om Frans Andriessen op te volgen, nadat deze was afgetreden. Dit is niet gebeurd. Fons van der Stee werd toen de nieuwe Minister van Financiën. In 1982 heeft Ruding wel ja gezegd en werd hij zeven jaar het CDA boegbeeld op het Ministerie van Financiën.

Met de ervaren Hans Hillen als Hoofd Voorlichting.

Twee grote risico's

Heel interessant is te lezen dat topambtenaren van Financiën bij de start in 1982 wezen op twee grote risico's voor zijn functioneren als Minister van Financiën.

Namelijk Ruud Lubbers en het Ministerie van Onderwijs/ in mindere mate ook SZW.

Het laatste ging over spending departementen. Het risico van Lubbers was zijn frequente, onvoorspelbare en zich snel wijzigende interventies in het beleid van Financiën.

Minister van der Stee had een oplossing bedacht voor de grote stroom brieven, die hij van fractievoorzitter Lubbers kreeg. Een ambtenaar moest alles zorgvuldig archiveren, maar van der Stee reageerde nooit. Ruding hoopte tevergeefs dat Lubbers als Minister-president minder vaak brieven zou gaan schrijven. In tegenstelling tot zijn voorganger ging Ruding wel reageren op de vele brieven, die hij van Lubbers mocht ontvangen.

In het boek wordt veelvuldig naar deze correspondentie verwezen.

Alle belangrijke onderwerpen komen in dit deel uitvoerig aan de orde.

Veel aandacht is er voor de begrotingsnormen (financieringstekort, lastendruk en uitgaven), het comptabel bestel en de fiscaliteit. Het laatste samen met Staatssecretaris Henk Koning.

Maar ook onderwerpen zoals de kruisraketten en euthanasie. Om aan te tonen dat Ruding niet alleen wilde bezuinigen heet één hoofdstuk: De Minister van Financiën als Sinterklaas. Waarbij hij verwijst naar zijn rijke ervaring op dit punt in Rotterdam. Een voorbeeld hiervan was een voorstel herverzekering van kunst in bruikleen bij musea mogelijk te maken, samen met Minister Brinkman.

Niet minder dan 60%

Bij het onderwerp collectieve uitgaven gaat Ruding ook in op de beroemde 60% norm van fractievoorzitter Bert de Vries. Volgens de Vries mocht de collectieve sector nooit kleiner worden dan 60% van het nationale inkomen. Volgens Ruding een onnodige defensieve opstelling tegen

zijn beleid. Immers de uitgaven lagen toen nog veel hoger. Bolkestein wordt instemmend geciteerd, die heeft opgemerkt dat de Vries wilde voorsorteren op een kabinet met de PvdA. Binnen de CDA-fractie werd de Bertnorm vooral gezien als een afwijzing van het idee van de verantwoordelijke maatschappij. In het verkiezingsprogramma van het CDA werd toen voorgesteld de sociale zekerheid voor werknemers over te dragen aan de sociale partners. Tevens wilden wij de arbeidsmarkt tripartite laten besturen, werkgevers, werknemers en de gemeenten. Twee CDA-voorstellen waar de Vries mordicus tegen was. Dit conflict is verwoord in een voetnoot bij zijn ESB- artikel.

Tante Truus

Ook het tante Truus interview komt aan de orde. Hans Hillen, de man met een uitstekende politieke antenne, had door dat de achterban van de PvdA kritischer was over fraude dan de top van die partij. Deze tegenstelling gold ook voor de top en de leden van de vakbeweging. Bij de formatie van het tweede Kabinet Lubbers heeft Ruding een voorbehoud gemaakt vergelijkbaar met Ronald Koeman bij de KNVB. Niet Barcelona, maar het IMF. De Fransman de Larosière was Directeur van het IMF tot 1988. Ruding had gelet op zijn verleden interesse in deze baan en had dit gemeld bij de Kabinetsformatie in 1986. De baan kwam echter een jaar eerder vrij als gevolg van de verkiezingen in Frankrijk. In 1986 won Chirac de verkiezingen. Hij werd premier en Balladur Minister van Financiën. Beiden wilden af van de door de socialisten benoemde President van de Franse Centrale Bank Camdessus. Als eervolle oplossing werd gekozen voor een ruil met het IMF. Binnen het Europa van de toen nog 12 leden kreeg Ruding de voorkeur van 7 tegen 5. Toch werd Camdessus de nieuwe directeur van het IMF. Een succes van de veel betere Franse diplomatie. Ruding zelf wijt zijn verlies mede aan zijn kritiek op onderonsjes van de grote landen zoals de G7, waardoor het IMF zou worden ondermijnt. In zijn biografie 'The view from No11' prijst Nigel Lawson de Franse diplomatie en vermeldt ook nog dat Margaret Thatcher onder geen beding een Nederlander wilde bij het IMF door ons Zuid-Afrika standpunt.

Kabinetsval kwam goed uit

Het Kabinet Lubbers II is gevallen over het reiskostenforfait. Een onderdeel van het Nationale Milieubeleidsplan. Deze val wordt uitgebreid besproken. Ruding geeft eerlijk toe dat dit voor het CDA wel goed uitkwam. De volgende hobbel zou de uitgavenoverschrijding zijn bij Onderwijs en SZW met twee CDA-bewindslieden: De Koning en Brinkman. De minister heeft veel problemen gehad met zowel Lubbers als de Vries. In het hoofdstuk persoonlijke relaties wordt aan beide personen ruim aandacht besteed. Jaren na zijn vertrek uit Den Haag wilde Ruding nooit afspreken in een bepaald chinees restaurant, omdat hij daar slechte herinneringen had aan de vele gesprekken met De Vries. Bert de Vries was als fractievoorzitter vooral geïnteresseerd in het minimumloon, de bijstand en koopkracht. Op een gegeven moment, kan ik mij herinneren, riep hij de leden van het SEF-blok bijeen omdat er verschillen in koopkracht optraden van 400 %. Modaal min 0,1 en minimumloon min 0,4. Verschillen die volgens velen binnen de foutenmarge vielen. Maar niet bij de Vries. Ruding meldt dat hij tot zijn spijt niet sprak met de financieel woordvoerder, maar steeds met de Vries. Bert de Vries was van nature achterdochtig. Hij was als de dood dat er zou worden bezuinigd om de belastingen te verlagen. En daar was hij fel op tegen! Ruding had de indruk dat De Vries hem niet vertrouwde.

Verhouding met Lubbers

Op veel gebieden waren Ruding en Lubbers het eens. Toch ontstond er veel wroeging onder meer door de vele interventies van Lubbers op het beleidsgebied van Ruding. Het beruchte meedenken. Veel problemen loste Lubbers op met een compromis, dat bijna altijd zijn eigen mening weergaf. Ten principale voelde Ruding zich onvoldoende gesteund door de Premier. Dit heeft er toe geleid dat Ruding in 1989 niet verder wilde in de politiek. Ruding zegt zelf: na zeven jaren had ik zo genoeg gekregen van de voortdurend optredende problemen tussen Lubbers en mij dat ik niet nog eens vier jaar met en onder hem wilde werken. Boeiend zijn ook de beschouwingen over hoe Lubbers met zijn drie kroonprinsen- Brinkman, van den Broek en Ruding- dacht om te kunnen gaan. Het resultaat is bekend.

Vertrek uit de politiek

Deel III gaat over de periode na het vertrek uit de politiek. Dit deel begint met een reis van het gehele gezin in een oude Volvo naar Berlijn na de val van de muur. De in Oost-Europa geïnteresseerde Ruding wil er bij zijn. Later treedt hij op als adviseur bv in Polen. Lubbers en Kok benaderen hem ook voor het directeurschap van de op te richten Oost-Europa bank. Zoals gebruikelijk zet ons land hoog in: Amsterdam en een Nederlander als

directeur. De Franse President Mitterrand pakt het slimmer aan: Londen als vestigingsplaats en uiteraard een Fransman als directeur, zijn vriend Attali. Het VK gelijk voor en Attali werd uiteindelijk de nieuwe directeur. Na een jaar werd hij vervangen door een andere Fransman de Larosière. Later volgt Nederland dezelfde strategie m.b.t. de ECB.

Per 1 september 1990 wordt Ruding Voorzitter van het NCW. Ongeveer gelijktijdig wordt hij ook Non-executive director bij de Citicorp/ Citibank. Een soort commissaris. Vanaf 1992 tot 2003 is hij Vice-Chairman.

Amerikaanse verhoudingen en Trump

Ruding geeft een boeiend inzicht in de Amerikaanse verhoudingen. Vooral op het gebied van het toezicht op de banken zijn de verschillen met Europa groot. Ook de rol van de CEO is geheel anders. Zonder enig overleg benoemd zijn CEO collega's, die dan ook weer zonder overleg worden ontslagen. Ruding bezoekt veel belangrijke klanten in binnen-en buitenland. Eén van zijn klanten was in de jaren negentig Donald Trump. Zijn voorstel om Trump failliet te laten gaan werd door zijn Amerikaanse collega's niet overgenomen. Wie weet hoe de geschiedenis anders had kunnen verlopen?

Een belangrijke aandeelhouder was de Saoedische prins Al-Waleed bin Talal. Daarover schrijft Ruding met waardering.

In New York was hij ook betrokken bij allerlei maatschappelijke - en kunstinstellingen zoals het Mount Sinai ziekenhuis, het Filharmonisch Orkest en het Peter Stuyvesant bal.

Een boeiend inzicht in een andere wereld.

Veel commissariaten

In 2000 werd Ruding voorzitter van UNIAPAC, een christelijke werkgeversorganisatie. In dit deel wordt ook zijn bijdrage voor het Vaticaan, de Commissie Justitia et Pax besproken.

Weer terug in Europa, Brussel, wordt hij voorzitter van de Europese Denktank CEPS.

Alle Commissariaten, die Ruding heeft vervuld, worden in dit deel besproken. In totaal 11.

Multinationals zoals Philips en Unilever, maar ook familiebedrijven zoals BATA. En ook bij typisch Franse/ Canadese (Pechiney/Alcan) of Amerikaanse (Corning) bedrijven. De problemen, het beleid en de persoonlijke verhoudingen komen ruim aan bod.

Extra aandacht wordt uiteraard besteed aan de krediet- en bankencrisis. En de daarmee samenhangende Eurocrisis. Ruding prijst de vooruitgang op deze terreinen, zonder Dijsselbloem te noemen.

Epiloog: de mens is de meest bepalende factor

Deel IV is de epiloog gebaseerd op meer dan vijftig jaar ervaring in zijn vele functies.

Hierin worden actuele thema's behandeld zoals globalisering, ongelijkheid, relatie Overheid/Bedrijfsleven, relatie Overheid/Burger (belastingdienst), Europa en het CDA.

In alle door hem meegemaakte systemen, zowel bedrijven als landen is de mens de meest bepalende factor. Vandaar zijn nadruk op het belang van normen en waarden. Mede gebaseerd op Pauselijke Encyclieken.

Hij adviseert het CDA door te gaan met een politiek gebaseerd op normen en waarden, een degelijk en sociaal beleid te voeren en Nederland verder in te bedden in een verenigd Europa.

De Euro en de Bankenuie moeten verder worden versterkt. Volgens mij een wijs advies!

50 jaar geschiedenis voortreffelijk beschreven!

In deze recensie heb ik lang niet alle onderwerpen in het boek kunnen noemen. In het nawoord noemt Ruding ook nog pagina's onderwerpen waaraan hij geen aandacht heeft kunnen besteden.

Als je in 650 pagina's niet alles kunt behandelen geldt dat zeker voor mijn 5 pagina's recensie.

Dit boek is mede geschreven voor zijn kleinkinderen Hidde en Bibi.

Volgens mij kunnen zij trots zijn op hun opa. Op al zijn vele werkzaamheden en belevenissen en op de voortreffelijke wijze waarop meer dan 50 jaar geschiedenis is verwoord.

Een boeiend uitgebreid naslagwerk voor velen.